

Morten Thomsen Højsgaards tale ved Gl. Kongsgaards 100-årsjubilæum

Taler

Morten Thomsen Højsgaard
Direktør for ROMU

Dato

1. juni 2025

Sted

Gl. Kongsgaard i Gl. Lejre

Omstændigheder

Talen blev holdt ved et arrangement på Gl. Kongsgaard i Gl. Lejre søndag den 1. juni 2025 i anledning af stedets 100 års jubilæum som levende, lokalt museum.

- 1 For nylig havde jeg fornøjelsen af at deltage, da DR fejrede sit 100-års jubilæum i
DR Koncerthuset i København. Statsradiofonien kan bare det dér med at samle
folk. Og da flagene blafrede, pigekoret sang, generaldirektøren holdt tale, og
lyde og billeder væltede frem med slående eksempler fra historien med hele
5 Danmarks Radio, var det svært ikke at blive revet med.

DR har i 100 år afspejlet livet i det danske samfund. Først via radio, så med tv i
sort-hvid og siden med farver. Dernæst monopolbrud og fødslen af de mange
forskellige kanaler. Siden med den rivende digitale udvikling, vi kender i dag.

10

Når store ting i samfundet har bevæget sig, har medier som DR opsnappet det
og gjort det til fælles eje: Kanslergadeforliget. 2. verdenskrig. Cubakrisen.
Murens fald. Covid-19 og krigen i Ukraine. Vi husker det, vi oplever det, og vi
forstår det gennem medierne.

15

I statsradiofoniens levetid på 100 år har Danmark bevæget sig fra at være et
landsbrugssamfund videre til et industrisamfund, for i dag i tiltagende grad at
være et informations- og netværkssamfund med så hurtig teknologisk
forandring, at man kan få lyst til at råbe: STOP!

20

- Måske var det netop ordet STOP, der også gik gennem Kirsten Nielsens hoved,
da hun for 100 år siden, i 1925, besluttede sig for, at Gl. Kongsgaard i landsbyen
Gl. Lejre på Midtsjælland skulle fungere som et levende museum. Flere andre
omstændigheder spillede ind; Kirsten Nielsens bror, Hans Peter, havde for
25 eksempel fået opført en ”ny” og mere moderne Kongsgaard på den anden side af
vejen, så den ”gamle” Kongsgaard med rødder tilbage i 1700-tallet nu stod tom;

samtidig fandtes der også en forening for gamle bygningers bevaring, som ønskede denne gamle kongsgård bevaret.

- 30 Men i samme år, hvor statsradiofonien udsendte radio for første gang til hele landet, var der, heldigvis, også en handlekraftig Kirsten Nielsen.

- Kirsten Nielsen blev født i 1880. Hun kan ikke have undgået at have hørt om, hvordan Europa nærmest var gået i stykker i den store krig, som vi i dag kalder 1.
35 verdenskrig. Det var her, USA trådte befriende til og samtidig blev en verdensmagt. Det var her maskingeværer og tanks revolutionerede måden at føre krig på, ligesom droner og ondsindet hacking gør det i dag.

- Nu levede hun så i det, vi i dag kender som ”de brølende 20’ere”. Ikke bare med
40 radio i æteren, men også med stadig flere masseproducerede biler, der begyndte at afløse hestene i gadebilledet, med industri, der fik stadig større damp under kedlerne, og med verdenshandel, som buldrede derudaf. Måderne at producere fødevarer på ændrede sig også; datidens eksempler på stordrift og ny byggekultur vandt indpas i byerne og herude på landet.

- 45 Kirsten Nielsen må have følt sin helt egen trang til ikke bare at råbe STOP, men også til at sætte handling bag sine ønsker om at bevare og beskytte noget, hun holdt meget af. Og det har vi grund til at takke hende stort for i dag. For 100 år senere står Gl. Kongsgaard stadig i sin helt egen ret, sådan som Kirsten Nielsen
50 besluttede det, som et levende museum for sjællandsk bondekultur.

- Gl. Kongsgaard blev i kraft af Kirsten Nielsen til sin helt egen fascinerende tidslomme, et fristed for traditioner, et samlingspunkt for egnen. Med autentisk indretning og originalt inventar vidner Gl. Kongsgaard den dag i dag om
55 betydningen af hverdagslivet i landsbyen, om meningen med det hårde slid på landet, om det tætte samspil mellem natur og mennesker.

- Kirsten Nielsen levede og åndede for Gl. Kongsgaard, hvortil hendes tipoldefar Ole Pedersen tegnede fæstekontrakt med Ledreborg Slot i 1749, og hvor
60 familien så flyttede ind for at blive i 1750. Kirsten Nielsen boede i den grad også selv på stedet – og åbnede det samtidig for gæster med omvisninger og personlige historiefortællinger. Sikke en dedikation!

Kirsten Nielsen var på mange måder tidligt ude. Hun traf sin beslutning om at

skabe det levende museum i 1925 – og først fire år senere fulgte borgere i nabobyen Roskilde efter med et lignende initiativ og skabte Roskilde Museumsforening, der siden blev til Roskilde Museum og museumsorganisationen ROMU. Hvilket fremsyn!

70

Kirsten Nielsen gjorde, hvad hun gjorde, frivilligt og uegennyttigt. Dermed blev hun også et fremragende eksempel for nutidens frivillige, som stadig danner rygraden på så mange måder i vores samfund. Gl. Kongsgaard kunne slet ikke drives i dag uden den meget store indsats og hjælp fra mange frivillige. Derfor var det også med rette, at Hans Majestæt Kong Frederik 10. i sin første nytårstale ved indgangen til år 2025 netop fremhævede den betydning, den medmenneskelighed og den mening, der knytter sig til at være frivillig i Danmark. Hurra for de frivillige!

75

80 Vi kender Kongens nytårstale, fordi DR og andre medier transmitterede den. Vi kender Kirsten Nielsen, fordi hendes 100 år gamle valg, hendes ansvarsfølelse for slægtsgården, hendes dedikation, hendes fremsyn, hendes uegennyttige indsats og hendes eksempel til efterfølgelse er blevet stående.

85 Det er pudsig, og det er tankevækkende, at historien om Kirsten Nielsens Gl. Kongsgaard som levende museum og historien om DR som landsdækkende medium runder 100 år netop i år, samme år, med samme samfundsudvikling som afsæt og klangbund.

90 Jeg tænker ikke, at I – ærede tilhørere – havde forventet at skulle høre om DR, da I begav jer ud i dag for at deltage i sæsonåbningen for Gl. Kongsgaard med fest og farver, teaterstykke, madboder, børneaktiviteter og havevandring. Men tillad mig at holde fast lidt længere i sammenligningen mellem de levende museer og de landsdækkende medier.

95

På hver deres måde opfanger de tiden og gemmer stof for eftertiden. Museer og medier viser, hvordan andre mennesker lever. De fortæller historier. De udgør selv en del af historien.

100 Når museer og medier gør deres arbejde godt, bidrager de til at skabe forståelse for, hvor forskelligt livet kan udarte sig, på landet såvel som i byen, i fortiden såvel som i nutiden.

Museer og medier yder hver deres form for public service, tjeneste for

105 offentligheden.

Når rigtig mange mennesker har set det samme sted, såsom Gl. Kongsgaard, eller når rigtig mange mennesker har hørt den samme nyhed, den samme tale eller forholdt sig til den samme begivenhed, ja, så skaber det sammenhængskraft.
110 Det giver en fornemmelse af at høre til – i stil med den, vi synger om i sangen med ordene ”Der har jeg rod, derfra mit hjerte går”.

Forudsætningen er, at museerne og medierne kun taler om ting, der er ægte, virkelige, sande. Vi orker ikke ”fake news”. Vi kan ikke slå rod i kunstige
115 virkeligheder. Vi får ikke hjertet med, hvis vi bliver manipulerede eller snydt med. Vi kan ikke høre rigtigt hjemme i et rent cyberspace.

Også derfor var og er Kirsten Nielsens 100 år gamle beslutning om at gøre Gl. Kongsgaard til et levende museum så vigtig. For hun fastholdt noget, der ellers
120 ville forsvinde. Hun hjalp os med at huske et stykke af virkeligheden, som var og er ægte. Hun bidrog til, at vi i Danmark kan fortælle historien på en nuanceret, rodfæstet og konkret måde.

Kirstens Nielsen viste med sit helt eget levende museum også betydningen af
125 hvert enkelt menneskes eget oplyste og velovervejede valg, der kan medføre, at hundreder af mennesker, for eksempel som i dag, samles på et helt bestemt og autentisk sted for at mindes, fejre og markere netop det.

100 år.
130

Er man så færdig? Var det så bare det? Hvad byder fremtiden på for Gl. Kongsgaard?

Heldigvis stiger levealderen i det danske samfund. Flere og flere bliver over 100
135 år. Og Gl. Kongsgaard skal nok følge med i den trend.

En bred kreds af frivillige passer og plejer stedet. De er godt på vej med at rejse midler til den næste nænsomme restaurering af gårdens ydre rammer, med respekt for stedets oprindelige materialer og funktioner.
140

Samtidig stiger interessen for og anerkendelsen af den endnu længere historie, som har udspillet sig tæt på dér, hvor vi er samlet i dag.

145 I sen jernalder og vikingetid stod nogle af de største byggerier i datidens
samfund ved det, vi i dag kender som Gl. Lejre. Arkæologiske fund af mægtige
kongehaller og resterne af imponerende skibssætninger vidner om det. Tæt
koncentration af gravhøje og mere end 3.000 forskellige fund af smykker,
mønter, redskaber og andre materialer fra oldtiden i dette område bidrager til
150 pointen: Lejre har haft en væsentlig betydning som magtcentrum og som
forløber for det danske rige, vi kender i dag.

I lyset af denne lange historie, der rækker meget mere end 1.000 år tilbage i
tiden, er 100 år jo nærmest ingen alder. Det er som bare et øjeblik på en meget
155 lang tidsrejse.

Også derfor er jeg fuld af fortrøstning på Gl. Kongsgaards vegne. I et samfund,
der brøler afsted hurtigere end måske nogensinde før, er der brug for tid, der
står stille, steder, der bevares, rum til ro og eftertanke, og anerkendelse af alt det,
160 vores forfædre har gennemgået.

Vi er her i dag, fordi nogen kom før os. For 10 år siden. For 100 år siden. For
1000 år siden. Og endnu længere tilbage.

165 Symbolsk kan vi opleve Gl. Kongsgaard, fordi Kirsten Nielsen og hendes slægt
har passet på den, forvaltet dens potentiale og åbnet dens døre og dens historie
for os som et minde om, hvor vigtigt det er at høre til, at kunne føle sig hjemme,
og at have et sted, hvorfra ens hjerte går.

170 Det er 100 år siden, Gl. Kongsgaard blev til et levende museum.

Tak til Kirsten Nielsen, der fandt på det -- i samme år, som DR sendte radio for
første gang. Tak til alle de frivillige, som fortsat gør det muligt -- uanset, om det
dækkes af medierne eller ej. Tak til alle jer, der bruger og besøger stedet -- og
175 dermed gør det ekstra meningsfuldt at tage sig af det i mindst 100 år endnu.

Og så til slut et kæmpe tillykke både til Lejre, til Danmark, og til os alle, fordi vi
med Gl. Kongsgaard har et så charmerende og skønt sted at få lov til ...

180 ... AT HØRE TIL.

185 Tale holdt ved arrangement med besøg af 500 voksne og 150 børn på Gl.
Kongsgaard i Gl. Lejre søndag den 1. juni 2025 i anledning af stedets 100 års
jubilæum som levende, lokalt museum.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler.

190 **Kildetype**
Digitalt manuskript

Tags

Jubilæumstale

URI

195 <https://www.dansketaler.dk/tale/morten-thomsen-hojsgaards-tale-ved-gl-kongsgaards-100-arsjubilaeum>

200

205

210

215

220